

VÄINÖ TANELI VOIPIO – LAKIMIES, KIRJAILIJA, ATEISTI (10.2.2009)

Päivitetty 15.2.2019

Sisällys

Vanhemmat.....	1
Sisarukset.....	3
Opinnot ja työuran alku.....	4
Avoliitto ja lapset.....	5
Viipuri-lehden päätoimittaja.....	5
”Suuri vapautuksen päivä”.....	5
Punapäällikkö lähetettiin Tammisaareen.....	5
Asianajaja Viipurissa.....	6
Ero kirkosta.....	6
Asianajaja Helsingissä.....	6
Nuorempi oikeuskanslerin sihteeri.....	6
Viipurin hovioikeuden asessori.....	6
Tuomariksi Pielavedelle ja Nilsiään.....	7
Näytelmä-, romaani- ja pamflettikirjailija.....	7
Mannerheimia ja Kalliota tapaamassa.....	8
Menestysromaani Yli lain ja kaikkien tuomioiden.....	8
Teologisia, uskontotieteellisiä ja kasvatustieteellisiä puheenvuoroja.....	9
Kirjoituksia Suomen Sosialidemokratissa.....	9
Uskontokriittinen trilogia.....	9
Nimimerkit.....	10
Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja.....	10
Kirjoitukset Vapaa Ajattelijassa.....	11
Vanhan ajan herrasmies.....	11
Testamentti ja perunkirjoitus.....	11
Tuhkauurnan hautaus.....	11
Voipion keskeiset ihanteet.....	11
Ateisti vai agnostikko.....	12
Väinö Voipio -tunnustuspalkinto.....	13
Loppusanat.....	13
Luettelo 1. Väinö Voipio ja sisaruksensa.....	13
Luettelo 2. Väinö Voipion kirjoitukset ja haastattelut Vapaa Ajattelijassa.....	13
Luettelo 3. Väinö Voipion puhe- ja esitelmätilaisuuksia.....	15
Luettelo 4. Muita Väinö Voipioon liittyviä kirjoituksia.....	16
Luettelo 5. Väinö Voipion teoksia ja muita kirjoituksia.....	16
Lähteitä.....	18

Väinö Taneli (Daniel) Voipio (vuoteen 1901 Åkerman) 11.12.1884 Viipuri-9.4.1976 Helsinki oli kihlakunnantuomari, näytelmä-, romaani- ja pamflettikirjailija, uskontokriitikko ja Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja.

Nimi Voipio tulee Taipalsaaren Nikin tilalla olevasta Voipionniemestä. Uudesta sukunimestä äänestettiin kesäisellä huviretkellä Voipionniemessä 8.8.1901 (Åkerman 1993, 201).

Vanhemmat

Väinö Voipion isä, Daniel Woldemar Åkerman (23.9.1843 Raahe-22.10.1919 Taipalsaari), oli lakimies, joka aloitti Viipurin hovioikeuden auskultanttina 1866 (Åkerman 1993, 39) ja hoiti monia lakimiesvirkoja päätyen hovioikeudenneuvokseksi 1890 (mts. 122). Vuodesta 1891 luki hän palveli Rannan tuomiokunnan tuomarina (mts. 141).

*Väinö Voipion isä
Daniel Woldemar Åkerman.*

*Väinö Voipion äiti
Emma Henrika Åkerman.*

1902 keisari nimitti hänet senaattoriksi sekä senaatin talousosaston kaupp- ja teollisuustoimistuskunnan päälliköksi (mts. 198-199), joka vaati muuttoa Helsinkiin. Sen jälkeen hän oli senaatin oikeustoimistuskunnan päällikkönä 1904 (mts. 235) ja hoiti pari kuukautta prokuraattorin virkaa (mts. 238) prokuraattori Eliel Soisalon-Soinisen tultua murhatuksi 6.2.1905 (mts. 236). Prokuraattori murhattiin Bulevardi 12:n asunnossaan, (siihen aikaan) talon ylimmässä, neljännessä kerroksessa, kun Åkerman itse asui tämän huoneiston alapuolella, kolmannessa kerroksessa (nykyisin talossa on kuusi kerrosta).

*Bulevardi 12. Åkermanin
perhe asui talon kolman-
nessa kerroksessa.*

*Bulevardi 12:n seinässä oleva laatta.
Prokuraattori Soisalon-Soinin mur-
hattiin talon neljännessä kerroksessa,
Åkermanien asunnon yläpuolella.*

11.5.1905 hän sai keisarilta valtakirjan Turun hovioikeuden presidentin virkaan (mts. 242) ja muutti Turkuun. Myöhemmin hän astui senaatin oikeusosaston varapuheenjohtajan virkaan 1910 (mts. 275) saatuaan siihen valtakirjan keisarilta ja muutti takaisin Helsinkiin. 21.10.1912 hän pyysi keisarilta eroa virastaan saaden täyden eläkkeen (mts. 226-227).

Äiti, Emma Henrika Perander (9.10.1851 Kuopio-18.1.1931 Taipalsaari; Åkerman 1993, 1 kertoo syntymäpäiväksi 7.10.1851), oli yksityisen pikkulasten koulun opettaja. Vanhemmat vihittiin avioliittoon 19.12.1872 Viipurissa.

Miehensä tavoin Emma Åkerman työskenteli suomalaisuuden levittämiseksi. Hän oli Viipurin yksityisen suomenkielisen lyseon, tyttökoulun ja yhteiskoulun perustajajäsen, Viipurin Naisyhdistyksen perustajajäsen ja puheenjohtaja 1886-1901, Turun Kansallisseuran Naisosaston puheenjohtaja 1906-1910, Suomalaisen puolueen Turun naisjärjestön puheenjohtaja 1907-1910 ja Suomalaisen puolueen naisvaliokunnan jäsen 1910-1915 (Heporauta 1995).

Perheessä oli 14 lasta, joista Väinö oli kahdeksas. Iso osa Åkermaneista muutti nimensä 1900-luvun alussa Voipioiksi, mutta toiset ottivat nimen Orkama, jotkut Orkamo. Väinö Voipion vanhemmat eivät vaihtaneet sukunimeään, vain nuoremmat Åkermanit.

D. W. Åkerman oli 1877-1901 Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran esimies/puheenjohtaja (Åkerman 1993, 59; Heporauta mainitsee vuosiksi 1878-1891) ja oli myös perustamassa ensimmäistä työväenyhdistystä Viipuriin, jonka säännöt vahvistettiin 31.3.1888. Työväenyhdistyksen puheenjohtajana hän toimi vuoteen 1891 asti (Åkerman 1993, 106). Yhdistys oli wrightiläinen eli sivistyneistö yhdessä työväen kanssa toimi köyhälistön aseman parantamiseksi (VAJ 1975:8, 177).

Åkerman oli suomalaisuusmies, joka omaksui politiikassa vanhasuomalaisen näkökannan, jota sanottiin myöntyväisyydeksi (Åkerman 1993, 1). Jäätyään eläkkeelle hän asui Nikin tiellä ja kirjoitti muistelmansa 1913-1919.

Woldemar ja Emma Åkerman perheineen 1897. Edessä istumassa vasemmalla Helmi sylissään Saimi, äiti Emma sylissään Enni, tyynyllä istumassa Ilmo, isän edessä Aarni ja hänen vieressään vaaleapukuinen poika, Toivo. Toivoa pitelee vanhin tytär Elli. Takarivissä seisomassa vasemmalla Väinö, perheen vävy William Kuusisto, Lauri, Toini, Aino, Onni, vävy Hannes Hällström sekä Viljo.

Sisarukset

Väinö Voipiolla oli 13 sisarusta (ks. luettelo 1 alempana). Yksi heistä, Arno, oli kuollut kuusivuotiaana sokeritautiin jo ennen Väinön syntymää. Kaikki muut sisarukset kävivät kouluja ja yliopistoja, toiset suorittaen virkatutkinnon, toiset opettajatutkinnon.

D. W. Åkerman oli 1891 vuokrannut ja 1894 ostanut Taipalsaaren Jauhialan kylästä Nikin tilan perheensä kesäpaikaksi. Se oli kylän kantatiloja sijaiten Kirkkosaarella. Siellä D. W. Åkerman asui eläkevuosinaan ympärivuotisesti kuolemaansa saakka.

Näkymä Nikin tilalle.

Väinö Voipion agronomiveli Ilmo Daniel Voipio jäi asumaan tilalle ja hoiti siellä puutarhaviljelmää. Ilmo Voipion kuoleman jälkeen Nikki muuttui 1970-luvun alussa yksinomaan kesäpaikaksi.

Ilmo Voipio.

Ilmo Voipio oli aktiivinen vapaa-ajattelija 1950-luvulta alkaen kuolemaansa saakka. Hän on Lappeenrannan ja ympäristön vapaa-ajattelijat ry:n (69146; per. 11.2.1956) perustajajäsen ja toimi yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana kuolemaansa asti. Ilmo Voipio kirjoitti Vapaa Ajattelijaan yli 30 kirjoitusta vuosina 1956-1968 ja hänen nimimerkkejään ovat I. V., I. V. Peltomies sekä Entinen ylioppilas. Hän oli myös filosofi, taidemaalari ja soitti viuluakin.

Väinö Voipio piti hautajaispuheen veljensä Ilmon hautajaisissa Helsingin krematorion kappelissa. Ilmo Voipion tuhka haudattiin 9.1.1969 Voipioiden sukuhautaan Taipalsaarelle.

Opinnot ja työuran alku

Wiipurin Suomalaiseen Klassilliseen Lyseoon Voipio otettiin ensimmäiselle luokalle 2.9.1895. Rehtori Georg Vilhelm Vallen allekirjoittaman päästötodistuksen hän sai 25.5.1903. Siinä parhaimmat arvosanat (9) Voipio sai kreikan-, saksan- ja ranskankielissä sekä kasvi- ja eläintieteissä. Heikoimmat arvosanat (6) hän sai ”uskonopissa ja etiikissä”, latinan kirjoituksessa, geometriassa ja trigonometriassa sekä fysiikassa (HYKA).

Helsingin yliopistoon Väinö Voipio kirjoittautui 5.6.1903, suoritti oikeustutkinnon 29.5.1909 ja otti erotodistuksen 1.6.1909 (HYKA 91:5, s. 120-149, mf 7/22). Lainopillisen tiedekunnan puolesta 29.5.1909 annettu, Wilhelm Chydeniuksen allekirjoittama, todistuskirja kertoo, että Voipio oli suorittanut tutkinnon filosofiassa ja pohjoismaiden historiassa sekä myös lainopillisen tiedekunnan edessä arvosanalla cum laude approbatur ja hyväksytyyn kirjoitusnäytteen suomenkielessä sekä ollut maalais-alituomarin mukana käräjillä. Näin Keisarillisessa Julistuksessa 15.8.1894 säädetty oikeustutkinto oli suoritettu. Arvosanoiksi Voipio sai Suomen siviilioikeudessa summa cum laude approbatur, siviiliprosessioikeudessa, lainopin ensyklopediassa ja roomalaisen yksityisoikeuden perusopeissa non sine laude approbatur, Suomen valtiösääntöoikeudessa lubenter approbatur ja Suomen kriminaalioikeudessa magna cum laude approbatur. Hänen todistettiin myös osaavan käyttää suullisesti ja kirjallisesti ruotsinkieltä (Lainopillisen tiedekunnan todistuskirja 1903-1910, s. 430, HYKA).

Voipio oli Viipurilaisen osakunnan jäsen (Oikeustieteellisen tiedekunnan arkisto, matrikkeli 1902-1910, mf 2/14, s. 31, HYKA 92:53).

Varatuomarin arvon Voipio sai Keisarillisesta Viipurin hovioikeudesta 1912. Sen jälkeen hän palveli lyhyen ajan Viipurin hovioikeuden kanslistina.

Avioliitto ja lapset

Avioliiton Voipio solmi 8.8.1912 serkkunsa Elsi Orkamon (Åkerman; 16.11.1886 Salmi-17.12.1969) kanssa. Heidän isänsä olivat veljeksiä. Vihkimisen toimitti William Kuu-sisto, Väinön lanko (Helmi-siskon aviomies). Häät vietettiin Sortavalan kaupungissa, morsiamen kodissa (Åkerman 1993, 285).

Väinö ja Elsi Voipio saivat neljä lasta: Paavo (19.6.1913 Viipuri-23.1.2006 Helsinki), josta tuli Turun yliopiston eläintieteen professori, Tuovi (16.6.1918-29.7.2003) ja Katri (17.7.1919 Taipalsaari-24.10.1980), joista molemmista tuli musiikin opettajia sekä Eero (16.5.1922-30.8.1942).

Wiipuri-lehden päätoimittaja

Wiipuri oli kuudesti viikossa ilmestyvä sanomalehti. Sen alaotsikkona oli Kuulumisia Itä-Suomesta.

Lehdessä ilmestyi 22.8.1913 sen johtokunnan 20.8.1913 päivää ilmoitus, jossa haettiin lehdeksi vastaavaa toimittajaa. Hakemukset tuli toimittaa ennen elokuun loppua Viipurin Uuden Kirjapaino- ja Sanomalehti-Osakeyhtiön johtokunnalle (Wiipuri 22.8.1913, mf 69937, 1.5.1913-31.8.1913, HYK).

Johtokunta valitsi Voipion yksimielisesti. Enempää kokemusta hänellä ei toimittajan työstä ollut, mutta rohkeasti hän tarttui uuteen toimeen kirjoittaen vanhemmilleen: ”Iloitsen ja vapaisen, mutta en vapise muuta kuin itsekseni ja ryhdyn rohkeasti ja toivolla uuteen toimeen.” (Väinö Voipio vanhemmilleen, Wiipuri 10.9.1913, Coll. 266.42, HYK).

Ensimmäisen kerran Väinö Voipio esiintyy lehden etusivulla vastaavana toimittajana keskiviikkona 1.10.1913 (mf 69938, HYK). Lehdessä oli kirjoitus otsikkona Uusi päätoimittaja. Siinä kerrottiin, että Wiipuri on ollut suomalaisuuden asianajaja paikkakunnalla ja jatkaa sitä tehtävää. Lehti kannattaa maan ja Karjalan edistys- ja sivistyspyrintöjä ja sillä on Suomalaisen puolueen toimintaohje. ”Mutta ylitse kaiken haluaa ”Wiipuri” julistaa ja noudattaa oppia, joka vaatii rehellisyyttä ja suoruutta julkisessa elämässä ja ennen muita julkisen sanan edustajilta.” Vääristelyn, liioittelun ja asiain värittämisen lehti katsoi oman lukijakunnan pettämisiksi. ”Tahdomme vilppiä vailla palvella lukijakuntaamme emmekä sitä minkään tarkoituksen nimessä saattaa harhaan.” – Tämä on aitoa Voipion tekstiä.

Viimeksi Voipio mainitaan vastaavana toimittajana lauantainumerossa 7.11.1914 (nro 258/1914, mf 69940, HYK).

Väinö Voipion vanhempi veli, Onni Voipio (1881-1937), oli myös pitkään Wiipuri-lehden johtokunnan puheenjohtaja ja päätoimittaja (Kautto 2007 – SKB 10, s. 658.).

”Suuri vapautuksen päivä”

Viipurin taistelu (24.4.1918-29.4.1918) oli viimeinen taistelu Suomen kansalaissodassa punaisten ja valkoisten välillä. Väinö Voipio lähetti taistelujen päätyttyä kortin isälleen 29.4.1918: ”Tänään on meillä ollut suuri vapautuksen päivä. Uljas Suomen armeija on marsinut kaupunkiin näyttäen mitä kunto, järjestys ja päämäärätietoisuus merkitsee. Olemme onnellisesti säilyneet – kaikille tuttavillemme ei niin ole käynyt.” (Coll. 266.42, HYK).

Punapäällikkö lähetettiin Tammisaareen

Kansalaissodan aikana Voipio toimi asianajajana. Hän kuulusteli Viipurissa tuttavaansa, punapäällikkö Einar Niemistä ja lähetti tämän Tammisaaren vankileirille (Toivonen 2000, 73; siteeraa Tikka – Arponen 1999, s. 264.)

Nieminen oli kirvesmies Lahdentaan telakalta, jäi kiinni huhtikuun lopussa ja joutui Viipurin vankileirille. Hän ja Voipio olivat kesänaapureita. ”Taipalsaarelta kuuluu niin huonoja uutisia, että lähetetään Nieminen Tammisaaren vankileirille.”, oli Voipio sanonut. Kansalaisso- dan jälkiselvittely Taipalsaarella oli poikkeuksellisen raju (Tikka – Arponen 1999, 264).

Toivonen arvelee Voipion mahdollisesti pelastaneen Niemisen hengen, koska yleensä puna- päälliköt ammuttiin. Toivonen ei tiedä kuinka Niemisen kävi Tammisaaren leirillä.

Asianajaja Viipurissa

Päätoimittajakauden jälkeen Voipio toimi asianajajana. Vuonna 1924 hänen osoitteensa Viipurissa oli Pellervonkatu 16 as. 3 ja Voipion Asianajotoimiston osoite oli Maununkatu 3 (Viipurin puhelinluettelo 1924, s. 265).

Ero kirkosta

Väinö Voipio erosi kirkosta 1923, ”heti, kun vain laki salli. Kalle Väänänen oli edellä ja minä perässä.” (VAJ 1975:8, 179) Lyhyillä puheilla selvittiin. Rovasti kysyi eron syytä. Voipio vastasi: ”Uskon puute.” Siihen rovasti: ”Se on paha se.”

Voipio oli tuohon aikaan Viipurin seurakunnan puolesta vastaamassa verovalituksiin saaden tästä sievoisia tuloja. Kirkosta eroamisen jälkeen toimi siirrettiin toiselle juristille (VAJ 1965:8, 173).

Asianajaja Helsingissä

Helsingin kaupungin siviilirekisteriin Voipio siirtyi 17.1.1933 Viipurin kaupungin siviilirekisteristä. Hän jatkoi asianajajana, ja ainakin vuosina 1933-1934 Voipion asianajotoimiston osoite oli Mikonkatu 13 ja puhelin 39713. Tämä on Kaisaniemenkadun ja Mikonkadun kulmatalo, jossa nykyisin on Osuuspankin Mikonkadun konttori (Helsingin puhelinluettelo 1933-34, mf 73, HYK.)

Mikonkatu 13, jossa Väinö Voipiolla oli asianajotoimisto 1930-luvulla.

Nuorempi oikeuskanslerin sihteeri

Asianajo ei menestynyt hyvin, asiakkaista oli pulaa. Tämän vuoksi Voipio haki avoinna ollutta nuoremman oikeuskanslerin sihteerin virkaa ja sai sen vuonna 1934.

Viipurin hovioikeuden asessori

Seuraava virka oli Viipurin hovioikeuden asessori (= osaston vanhin esittelijä) 1937. Väestökirjat siirtyivät takaisin Viipuriin 29.1.1938. Vielä vuoden 1938-1939 puhelinluettelossa Voipion kotiosoitteeksi kerrotaan Kruunuvuorenkatu 7 A ja puhelinnumeroksi 39783 (Helsingin puhelinluettelo 1938-39, mf 88, HYK).

Tuomariksi Pielavedelle ja Nilsiään

Tuomarin viran Voipio sai Pielaveden tuomiokunnasta 1942, jossa palveli vuoteen 1949. Sen jälkeen hän oli vielä Nilsiä tuomiokunnan tuomarina 1950-1954, jolloin jäi eläkkeelle. Ollessaan Nilsiässä tuomarina Voipio kuitenkin asui Kuopiossa.

Eläkkeelle jäätyään hän siirtyi Kuopion kaupungin siviilirekisteristä Helsingin siviilirekisteriin 7.6.1955.

Näytelmä-, romaani- ja pamflettikirjailija

Kirjoittaminen sujui Voipiolta hyvin. Kirjallisia ansioita on jo niissä kuvauksissa, joita hän kirjoitti Nikin tilasta, sen isännästä ja emännästä 23.9.1913 (Åkerman 1993, 294-296). Ne ilahduttivat hänen Woldemar-isäänsä ja osoittivat ”pojan kunnioitusta ja rakkautta”.

Alempana on luettelo 5, johon on koottu tämän kirjoittajan tiedossa olevat Voipion näytelmät ja romaanit. Joistakin kirjoituksista on olemassa vain maininta ja on epävarmaa onko niitä koskaan julkaistu tai näytelty missään. Ne ovat saattaneet jäädä vain käsikirjoituksiksi ilman enempää vaikutusta. Siitäkään ei ole varmuutta, ovatko kaikki käsikirjoitukset säilyneet.

Eräiden teosten kohdalle on liitetty pieniä huomautuksia. Ensimmäinen teos, näytelmän luontoinen romaani, ilmestyy 1919. Tämä mukaan lukien Voipio julkaisi yhteensä neljä romaania vuosina 1919, 1934, 1947 ja 1958. Väinö Voipio romaanikirjailijana voisi olla erillisen artikkelin aihe. Tässä kirjoituksessa ei paneuduta enemmälti romaanien sisältöön.

Väinö Voipion julkaistuja näytelmiä.

Näytelmiä Voipio kirjoitti vuoteen 1930 mennessä ainakin seitsemän. Sen jälkeen seuraa vaihe (1930-1936), jolloin hän kirjoittaa salanimellä Björn Sund viisi ruotsinkielistä pamflettia. Näistä yksi ilmestyy myös suomeksi. Syksyllä 1937 ilmestyy *Isänmaan eheys*, jossa Voipio esittää ruotsinkielisten pamflettien pääasiallisimman sisällön suomeksi.

Voipion isän lapsuudenkodin kieli oli ruotsi, eikä hänen äitinsä osannut suomen sanaa, kun vanhemmat menivät naimisiin 19.12.1872 Viipurissa (Länsiluoto 1965, 21). Vanhemmat olivat kuitenkin J. V. Snellmanin opetuslapsia ja muuttivat kotikielensä suomeksi.

Pamfleteissaan Voipio koetti osoittaa, miten väärä ja isänmaalle tuhoisa on väite, että ruotsinkieliset olisivat kansallisuudeltaan ruotsalaisia (Sund 1937, 5). Hänen mielestään ruotsinkielinen sivistynyt luokka eli ”varjoelämää” ja oli syrjässäolijan asemassa (mts. 50-51).

Ruotsalaiskansallisen liikkeen herääminen liittyy siihen, että sen kannattajat katsoivat äidinkielen, ruotsin, ratkaisevaksi tekijäksi yli muiden (mts. 68). Kieli ratkaisi kansallisuuden (mts. 71). Voipion mielestä Suomi taas tarvitsi valtio- ja kulttuurielämällensä rikkomattoman

Väinö Voipio “60-vuotiaana Kuopiossa” näyttää nuorekkaalta.

kiellellisen yhtenäisyyden ja eheyden (mts. 105): ”Mutta ruotsin kielen tulee väistyä vaatimasta sijaa isänmaan valtioelämässä ja sen julkisessa kulttuurielämässä.” (mts. 106).

Mannerheimia ja Kalliota tapaamassa

Kolmen ensimmäisen pamfletin ilmestyttyä Voipio pyysi päästä marsalkka Mannerheimin puheille. Mannerheimin 8.1.1935 päivätty kirje lähti Voipiolle 10.1.1935, ja siinä Mannerheim sanoo tutustuneensa Voipion kirjoitelmiin mielenkiinnolla (”med intresse”). Voipio meni Mannerheimia tapaamaan tämän Kaivopuiston asuntoon. Hän esitti voisiko marsalkka ajatella ryhtymistä joihinkin toimiin sivistyneistön hajaantumisen ehkäisemiseksi. Oli puhe suunnitelmasta, jonka mukaan Mannerheim kutsuisi kokoon neuvottelukunnan, johon hän valitsisi henkilöitä ruotsinkielisestä leiristä, ja johon Voipion tulisi esittää edustajia suomenkielisestä (Länsiluoto 1965, 21).

Voipio kävi toisenkin kerran Mannerheimin luona, jolloin vastaanotto oli viileämpää. Neuvottelukunnasta ei tullut mitään, mutta 1935 ilmestyi Mannerheimin eri kielileireille osoittama kehotus sopuun (mts. 34).

Pamflettikirjasistaan Voipio kustansi kolme ensimmäistä itse. Sitten hän sai pyytämättä apurahan Kansallispankin pääjohtaja Juho Kusti Paasikiveltä. Myös kauppaneuvokset Eemil Aaltonen ja Rafael Haarla avustivat rahallisesti Voipiota. Haarlalle asian oli välittänyt V. A. Koskenniemi. Näillä varoilla Voipio osapuilleen korvasi neljännessä kirjasesta aiheutuneet menot.

Myöhemmin myös presidentti Kyösti Kallio sai tietää Voipiosta ja kutsui tämän puheilleen. Kallio ilmaisi myötätuntonsa ja jopa ihastuksensa Isänmaan eheys teoksen johdosta sekä kutsui suullisesti Voipion Linnan itsenäisyyspäivän juhliin.

Voipio sanoo, ettei kirjoittelun tulos ollut hänen toiveittensa mukainen, eikä hän luule saaneensa montakaan käännyttäistä. Kuitenkin suomen- ja ruotsinkielisten yhteiset koettelemukset ja aika sinänsä on tehnyt työtä isänmaan eheyttämiseksi, hän arvioi.

Vuonna 1938 näytelmätuotanto jatkuu. Ennen vuoden 1947 suurta romaania ilmestyy ainakin kolme näytelmää.

Menestysromaani Yli lain ja kaikkien tuomioiden

Voipion kustantajan K. J. Gummerus Oy:n juhlavuoden merkeissä yhtiö järjesti romaanikilpailun. Siihen ottaa osaa yhteensä 102 käsikirjoitusta. Voipio voittaa kilpailun ja hänen 472-sivuinen romaaninsa *Yli lain ja kaikkien tuomioiden* ilmestyy vuonna 1947. Se tekee hänestä tunnetun yhdellä iskulla. Romaanista otetaan yhteensä viisi painosta. Viimeisin näistä (1958) on tekijän 384-sivuisiksi lyhentämä.

Aiheen romaaniinsa kirjailija sai jo 1911, tuomarinarkestosta (Voipio [1948], 53). Paljon myöhemmin, 1938, hän tarttui kynään, mutta työ keskeytyi ja vasta Gummeruksen kilpailukutsu sai tekijän kirjoittamaan teoksen valmiiksi.

Tässä yhteydessä Voipio kertoo myös esteettisiä näkemyksiään taiteesta. Hänen mielestään ”[V]ain taide pystyy antamaan sanoisinko lopullisen tehon tärkeimmälle sanottavammalle. Vain sen kirkastamana ihminen omaksuu totuuden, hyväksyen sen, myöntyen, tilittäytyen ja järkyttyen” (s. 57). ”Totuus tehostuu kauneudessa – ei ainoastaan silloin kun heikko kätemme siihen ylettyy, vaan myös, lohdullista kyllä, jo siihen vakavasti pyrkiessämmekin” (s. 58).

Tämän jälkeen Voipio julkaisee taas ainakin kolme näytelmää, kunnes 1958 ilmestyy hänen toiseksi laajin romaaninsa, 389-sivuinen *Ihmisen käskynhaltija*. Romaanin nimi vihjanee Voipion uskonottomuuteen. Pappismies Olaus Petrin (1493-1552) tuomarinohjeiden mukaan ”Tuomarin pitää ensin ajatella, että hän on Jumalan käskynhaltija ja että se virka, jota hän hoitaa, ei ole hänen omansa, vaan Jumalan; jonka tähden tuomiokin, jonka hän julistaa, on Jumalan tuomio, koska se julistetaan Jumalan virassa ja Jumalan puolesta, niin että se tosiaankin on Jumalan tuomio eikä ihmisten. ...”

Kirjan otsikossa käskynhaltija on vaihtunut. Romaani on tavallaan itsenäinen jatko edelliselle romaanille. Siinä kerrotaan tapahtumat, jotka johtavan vanhan oikeusmurhan selvittämiseen ja saattavat syylliset tilille. Päähenkilönä on nuori ja peloton tuomari Tauno Peltoila, ja romaanin pääasiana on oikeuden toteutuminen.

1960-luvun alkupuolella Voipio kirjoittaa lisää näytelmiä, ainakin viisi. Tällöin hän on jo ollut monta vuotta vahvasti mukana vapaa-ajattelijain toiminnassa.

Teologisia, uskontotieteellisiä ja kasvatustieteellisiä puheenvuoroja

Vuonna 1949 Voipion kirjoittelussa alkaa näkyä selvemmin merkkejä teologisista, uskontotieteellisistä ja kasvatustieteellisistä aiheista. Hän katsoo kristinuskon sitovan yksilöitä ja ryhmiä ahdistuksenalaisuuteen (Ajan ahdistus – Valvoja 1949, 120-121). Ilmapiiiri on vaikeneva, katsumukset eivät kohtaa avoimesti. Näihin kirjoituksiin kuuluu myös Vihan pyhitys (Valvoja 1956, 65-80), jossa käsitellään mm. oppia Helvetistä.

Kirjoituksia Suomen Sosialidemokraatissa

Kirkon asemaa ja valtaa Voipio arvosteli huhti-toukokuussa 1961 Suomen Sosialidemokraatissa ilmestyneissä lehtikirjoituksissaan. Näissä hän valittaa sitä, että muunlainen kuin kirkon antama opetus on ”asiallisesti estetty”. Meillä kuten muuallakin kansojen onnettomuuksien ajat ovat uskontojen kylvö- ja korjuukausia. Jo sortovuodet aiheuttivat sen, että vapaamielisyyden aika sai jäädä odottamaan. Sitten tulivat vuoden 1918 onnettomuudet, talvi- ja jatkosota.

Kirkko jatkoi rikastumistaan. Helsingissä seurakuntien lukumäärä paisui vuosina 1930-1961 kuudesta neljääntoista ja kirkkojen lukumäärä viidestä viiteentoista. Lisäksi syntyivät seurakuntasalit, työkeskukset ja paljon muuta. Postin kautta saattoi tilata 170 uskonnollista sanoma- ja aikakauslehteä.

Voipio muistuttaa kouluhallituksen ylijohtaja Mikael Soinisen tehneen 1921 esityksen yleisen siveysopin ottamiseksi koulujen oppiaineeksi. Sen tavoitteena oli ”rohkeus, itsekuri, ahkeruus, järjestys ja puhtaus, kauneus, rakkaus, totuus ja nöyryys”, kokonaistavoitteena ”hyvä ihminen”. Tämä ei kelvannut kirkolle. Voipio katsoi kirkon saavuttaneen kulttuurielämässämme ”ylivallan” ja aiheuttavan ”sivistystuhoa”. Vapaamielisyyden ääni oli heikko (Kylät keskelle kirkkoa).

Vuoden 1962 lopussa ja vuoden 1963 alussa Voipio kirjoittaa Norjan puhujasta, jolla tarkoitetaan Norjan akatemian esimiestä, Arnulf Øverlandia. Tämä oli uljaan rehellisesti puhunut ateismista vieraillessaan Uppsalassa (Norjan puhuja – Suomen vaikenijat).

Vuosien 1964-1965 vaihteessa Voipio vastaa arkkipiispalle ja muistuttelee keskiajalta periytyvästä kirkon pyrkimyksestä yksinvaltaan kansankasvatuksessa. Hän tekee eron yleisen ihmisen ja kristinuskon kasvatuksen välillä. Kirkko vainosi myös uskonnonviljelyä, mikäli se oli oma-aloitteista. Surkein ilmaus asiasta oli vuoden 1726 konventikkeliplakaatti, jolla pietistejä vainottiin Ruotsissa ja Suomessa yli sadan vuoden ajan.

Voipio muistuttaa myös siitä kuinka kirkko taisteli nuorisoseurojen ja kansanopistojen perustamista vastaan ja kuinka papisto säätyvaltiopäivillä kielsi kansakoulujen perustamista varten tarvittavat määrärahat. Hänen tekstissään kirkon kasvatusta ja humanistinen kasvatusta asetetaan vastapuoiksi. Kirjoittajan myötätunto on jälkimmäisen puolella (Avoin vastaus arkkipiispan haasteeseen).

Uskontokriittinen trilogia

Mainio lisä suomalaisen uskontokriittiseen kirjallisuuteen saatiin, kun Voipio julkaisi uskontokriitti-

Väinö Voipion uskontokriittinen trilogia ja Vihreä katkismus.

sen trilogiansa: *Jumalan puolustus. Usko – Ajatus – Runo* (1961), *Kahleissa vai vapaana. Hyvä – Paha – Synti* (1967) ja *Pelotuksen uskonto* (1969), yhteensä jonkin verran yli 500 sivua.

Näiden lisäksi Vapaa-ajattelijain liitto ry julkaisi lyhyemmän (78 s.), neljännen uskontokriittisen Voipion teoksen, *Vihreä katkismus. ”Ikuisten totuuksien” tarkastelua* vuonna 1973.

Kaikkia näitä neljää uskontokriittistä kirjaa myydään ja luetaan edelleen. Ne näyttävät kestäneen aikaa paremmin kuin Voipion romaanit tai näytelmät. Voipion näytelmiä on alempana luettelossa 5 mainittu 21.

Nimimerkit

Voipion nimimerkeistä mainitaan tavallisesti Björn Sund, Teodor Varjola ja T. V. Varjola.

Tämän kirjoittaja törmäsi nimimerkkiin Taneli Pio. Sillä julkaistiin neljä kirjoitusta Vapaa Ajattelijassa vuonna 1961 ja sekin on hyvin todennäköisesti Voipion nimimerkki.

Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja

Nähtävästi Väinö Voipio oli ollut koko ikänsä uskonnoton henkilö. Näin siitä huolimatta, että hän nuorena ylioppilaana ja vaalipuhujana iski sosialisteja vastaan sillä valtilla, että nämä vaativat uskonnonopetuksen poistamista kouluista (VAJ 1962:7, 194). Voipion käsitykset kirkosta muutti tutkimus ja elämäkokemus. Jäättyään eläkkeelle ja muuttaessaan Helsinkiin 1955 hän oli jo 70-vuotias. Voipio tutustui sen jälkeen professori Yrjö Ruutuun, joka oli VAL:n puheenjohtaja vajaan vuoden (4.10.1955–27.8.1956) ennen kuolemaansa (VAJ 1975:8, 180). Tästä alkoi työ vapaa-ajattelijaliikkeessä.

Viimeistään toukokuussa 1956 Voipio alkoi kiertää erilaisissa vapaa-ajattelijain tilaisuuksissa pitäen puheita ja esitelmiä. Helsingin lisäksi hän piti puheita ainakin seuraavilla paikkakunnilla: Kemi (1956), Kouvola, Lappeenranta, Imatra, Kuopio, Oulu, Kotka, Kuusankoski, Lahti, Kajaani, Hyvinkää (kaikki 1959), Turku (1961) ja Pori (1962) (ks. tarkemmin luettelo 3 alempana).

Pian hän tulee valituksi myös VAL:n luottamustoimiin. Vuonna 1957 Voipio mainitaan liittohallituksen jäseneksi (VAJ 1957:12, 179) yhteensä 16 henkilön luettelossa. Liittokokousta käsittelevä V. H. Suutarin kirjoitus (VAJ 1957: 6, 85-87) mainitsee, että liittohallitukseen tuli 10 jäsentä, viisi Helsingistä ja viisi muilta paikkakunnilta, muttei mainitse jäsenten nimiä paitsi puheenjohtaja Kaarlo Viilman. Sihteerin paikka jätettiin uuden liittohallituksen täytettäväksi liiton sihteeri V. H. Suutarin pyydettyä eroa sairauden takia (mas. 87).

Voipion puhe- ja esitelmätoiminta sai huomiota Yhdysvalloissakin, kun *The American Rationalist* -lehti kirjoitti asiasta toukokuun numerossaan 1957 (VAJ 1957:7-8, 120).

VAL:n puheenjohtajaksi Voipio valittiin liittoneuvoston kokouksessa 24.8.1958. Hän jatkoi tässä tehtävässä aina Kotkan liittokokoukseen saakka 3.6.1963 siis melkein viisi vuotta.

Vapaa-ajattelijain liiton kultainen ansiomerkki Voipiolle myönnettiin hänen 85-vuotispäivänään 11.12.1969 (VAJ 1969:8, 191; VAJ 1971:3, 71). Myöhemmin hänet kutsuttiin liiton kunniapuheenjohtajaksi (VAJ 1971:3, 71; VAJ 1971:5, 113).

Albertinkatu 6, talo, jossa Väinö Voipio asui eläkepäivinään.

Kirjoitukset Vapaa Ajattelijassa

Vuoden 1956 alussa Voipio ryhtyy myös kirjoittamaan Vapaa Ajattelija –lehteen (ks. tarkemmin luettelo 2 alempana). Vuosina 1956-1976 lehdessä ilmestyy yli 60 Voipion kirjoitusta tai hänestä tehtyä haastattelua.

Vanhan ajan herrasmies

Henkilönä Voipiota luonnehditaan perinteiseksi vanhan ajan herrasmieheksi ja melko värittömäksi virkamiestyypiksi. Ateistit muistavat kuinka Voipio mm. saattoi vaimonsa kirkon ovelle ja nouti tämän pois jumalanpalveluksen päätyttyä.

Vaikka Voipion omat näkemykset olivat selviä ja ankariakin, hän ei toisaalta hyväksynyt mitään vihan kylvöä, väkivaltaa, vääryyttä eikä oman edun tavoittelua, josta hän moittikin 1970-luvun kulttuurimaailmaa (VAJ 1975:1, 16).

Vapaa Ajattelija –lehteen kirjoittavaa miesväkeä Voipio moitti ”siivottomista sanasutkauksista” ja ”jonninjoutavasta asiattomasta jumalanpilkasta” (VAJ 1975:5, 111). Tällaista Voipio piti pisteiden keruuna ja raakuutena.

Testamentti ja perunkirjoitus

Testamenttinsa Voipio oli laatinut 27.3.1972. Sen todistajina olivat maisterit Teuvo Rasku ja tämän vaimo Hilikka Rasku. Teuvo Rasku oli tietysti Voipion tuttava, koska hän toimi Vapaa Ajattelijan päätoimittajana 1.1.1958-31.1.1960. Testamentissaan Voipio määräsi Taipalsaa-ren kunnan Jauhialan kylässä olevan Majaniemen tilansa, rno 3:49, pojalleen Paavo Voipiolle.

Voipio oli varakas henkilö kuollessaan. Tilan lisäksi hän omisti asunto-osakkeen, jossa asui (Albertinkatu 6 B 45), kaksi muuta asunto-osakehuoneistoa Helsingissä, vähäisen määrän pörssiosakkeita, talletuksia ym.

Tuhkauurnan hautaus

Voipio oli testamentannut ruumiinsa Helsingin yliopiston anatomian laitokselle. Laitos käyttää ruumiita opetustarkoituksiin. Sillä matkalla vierähti pitkä tovi. Uurna haudattiin 27.10.1978 Malmin hautausmaalle, yli kaksi ja puoli vuotta kuoleman jälkeen. Hauta on 20 vuoden kertahauta (ei hallintaoikeuden pidennystä), kortteli 42 B, rivi 12, hauta 445. Paikassa on kaikkiaan 12 hautasijaa uurnille. Voipion hautakiveä ei ole haudalla. Samalla paikalla on Paavo Johannes Ojamon hautakivi.

Vapaa-ajattelijat propagoivat sen puolesta, että henkilöt testamenttaisivat ruumiinsa Helsingin yliopiston anatomian laitokselle käytettäväksi lääketieteellisiin tarkoituksiin. Tällainen loma-ke julkaistiin myös Vapaa Ajattelijassa (VAJ 1969:7, 162).

Voipion keskeiset ihanteet

Mitkä olivat Väinö Voipion elämän ja toiminnan keskeiset ihanteet? Voipio näyttää omakseen tärkeitä ihanteita jo vanhemmiltaan. Isänsä täyttäessä 65 vuotta hän kirjoitti tälle onnittelekirjeen. Siinä hän tuo esille vanhempiensa ”ihanteelliset pyrkimykset” ja tinkimättömän taistelun niiden puolesta (Åkerman 1993, 271). ”Valtaääni” on: ”epäitsekäästi totuuden puolesta kansan ja lähimmäisen hyväksi!” (Åkerman 1993, 272).

Edelleen ihanteita voidaan nähdä Voipion 23.9.1913 laatimassa kuvauksessa Nikistä ja sen isännästä, jonka toiminnan taistelukärkiä olivat yhteiskunnallinen edistys ja kansanvalistus (Åkerman 1993, 294-295).

Voipio muistelee (VAJ 1975:8, 177), että jo lapsuutensa ilmapiirissä hän tunsi, että siellä tahdottiin tehdä hyvää, eikä ainoastaan oman ympäristön, vaan kaiken kansan hyväksi.

Oikeuden toteutumisen vaatiminen tulee esille hänen kahdessa laajassa romaanissaan. Ensimmäisen romaanin väärin perustein tuomitun talonpojan kohtalo koski Voipiota.

Pyrkimys ihannetta kohti on hänelle ihmisen täydellistymistä ja tällä tiellä voi nauttia oman mielen sopusoinnusta ja henkilökohtaisesta ilosta (VAJ 1959:2, 38). Joskus hän kuvaa vapaa-ajattelijain tehtävää ihmisyysdeksi, ihmisyysaatteeksi, johon rakkaus ja oikeudenmukaisuus sisältyvät. Mutta Voipio ymmärtää, että usein tarvitaan taistelumieltä. ”Ja silloin myös siihen liittyy uhrin ajatus. Valmiina, jos vaaditaan, henkemme antamaan.” (VAJ 1962:2, 37).

Eräässä haastattelussa (VAJ 1975:1, 19) Voipio kertoo ”ihmisyysden ohjelmasta”. Siihen sisältyy sen tunnustaminen, että jokaisella ihmisellä on tarve ja oikeus mahdollisimman suureen menestykseen ja onneen. Kaitsijana tässä on oikeudenmukaisuus ja sen vastapuolena vastuu, kutsumus, ”jokaisella mittansa mukaisesti”.

Vakaumuksellisuus oli Voipiolle ”sydämen lämmön sanelemaa tahtoa toimia kaikkea sitä karsimystä, pimeyttä ja vääryyttä vastaan, jota maailmassamme niin paljon tapahtuu.” On taisteltava itse ja kutsuttava muita mukaansa. Tällainen ihmisyyskutsu on vapaa uskonkäsytistä. Se on suuri ja kaunis vapauden tie (VAJ 1963:2, 39-40).

Hänen ihanteellisuutensa on puhdasta, jaloa, reimaa, suoraselkäistä. Mitään keljua, teeskennelyä, kieroja tai vetelää siihen ei kuulu. Ja asiallinen aatetaistelu on vapaamielisen ainoa ase (VAJ 1958:1, 8-9).

Selvä ja yksinkertainen oli myös Voipion ajatus omasta kuolemastaan. Kun haastattelija Kaija Tanskanen kysyi lähes 91-vuotiaalta Voipiolta aikooko tämä vielä jatkaa vapaa-ajattelun henkisen työn saralla, Voipio vastasi: ”Minun on tarkoitus vielä jatkaa, mutta kuoleman tässä on lähellä ja jos niin on, että kuolema tulee, niin rauhallisena ja iloisena minä kuolen”.

Ateisti vai agnostikko

Haastattelija Kaija Tanskanen kysyessä tätä asiaa Voipiolta, tämä vastasi: ”Minä mieluummin nimittäisin itseäni agnostikoksi, siis sellaiseksi henkilöksi, joka väittää, että hän ei tiedä eikä voi tietää kaikkia maailman salaisuuksia.” Mutta Voipio kyllä oivalsi, että tietäminen ja uskominen ovat eri asioita ja lisäsi: ”Siinä mielessä kyllä, että jos kysytään olenko kristitty tai ateisti, niin siis koska minä en usko kristinuskoon, niin minä olen siihen nähden ateisti (VAJ 1975:8, 180).

Agnostismin osalta helposti unohdetaan, että se voi toimia paitsi ateismin perusteena (koska ei ole tietoa, seuraa epäusko ja ateismi), myös jumaluskon perusteena (koska ei ole tietoa, voin aivan hyvin uskoakin). Kolmas agnostikolle tarjoutuva mahdollisuus on olla ottamatta lainkaan kantaan uskomiseen.

Viimeksi mainittua suhtautumistapaa agnostikko kuvailee usein ”puolueettomaksi”, ”tiedemiehen asenteeksi” jnpp. Mutta Voipio katsoi tämän asenteen riittämättömäksi. Hänelle asiassa oli kyse *taisteluvalmiudesta*. Pelkkä ”tutkijaluonne” ei riitä, pitää olla valmis taistelemaan oikeaksi tunnustamansa asian puolesta (VAJ 1963:2, 39). Vakaumuksellisuuden on puhjettava toiminnaksi elää vakaumuksen mukaisesti. Se on tahtoa toteuttaa pyrkimykset ja viedä vakaumuksen tunnustamat arvot voittoon. Voipio karrikoi kuvatessaan niitä, joilta puuttuu tämä taisteluvalmius: ”Mutta tuollainen tieteilynsä iloissa elävä ”tutkijaluonne” voi rauhallisena seistä rannalla ja jäädä siihen, vaikka näkee poikasen putoavan jäihin. Häntä ei liioin liikuta, hukkuuko poika vai ei; hän tutkii, miten tuossa käy. Ja kirjoittaa siitä teoksen, osaten sen päättää kauniiseen kehotukseen: rakkaat ihmiset, älkää siis päästäkö lapsianne heikolle jälle.”

Voipion käsitys vapaa-ajattelijasta puolestaan oli:

”Vapaa-ajattelija on henkilö, joka luodessaan elämänkatsomustaan pyrkii pysyvästi tarkistamaan ajattelunsa perusteita antamatta auktoriteettiuskon sanella käsityksiään pitämiksiään ja ohjeitaan. Hän pyrkii vapautumaan ennakkoluuloista, jotka kahlitsevat henkeämme ja pitävät silmämme sokeina. Historiallisesti ottaen on vapaa-ajattelijain tehtävä ollut ja on yhä edelleen erityisesti uskontojen kriittinen tarkastelu, ihmisten uskontosidonnaisuudesta vapauttaminen ja siihen kuuluvana täyden uskonnon- ja ajatuksenvapauden vaatiminen” (VAJ 1963:2, 40).

Väinö Voipio -tunnustuspalkinto

Vapaa-ajattelijain liitto lanseerasi vuonna 1993 Väinö Voipion nimeä kantavan tunnustuspalkinnon. Eräs epäluotettava lähde (http://wapedia.mobi/fi/Kari_Saari, viitattu 21.1.2009) sanoo, että Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja Kari Saari keksi palkinnolle nimen. Palkinnon lanseerauksen kuitenkin suunnittelivat Kari Saari ja silloinen liiton pääsihteeri Juha Kukkonen. Tämän kirjoittaja oli siihen aikaan liiton toimiston- ja taloudenhoitajana. Kun Kukkonen ei tuntenut vapaa-ajattelun tai liiton historiaa, hän kävi minulta toimistossa kysymässä keitä merkittäviä henkilöitä liitossa oli toiminut, jotka saattaisivat antaa nimensä palkinnolle. Mainitsin Kukkoselle kaksi tällaista henkilöä, professori V. T. Aaltosen ja kihlakunnantuomari Väinö Voipion. Valinta on sen jälkeen osunut Voipioon.

Palkinnon saajalle annettavassa palkintokirjassa on teksti: ”työstä auktoriteettiuskosta vapaan, järkeä, kokemusta ja tieteellistä ajattelua arvostavan ajattelutavan edistämiseksi sekä toimin-nasta humanistisen elämänasenteen puolesta.”

Loppusanat

Vapaa-ajattelijat ovat Väinö Voipio –tunnustuspalkintoa lukuun ottamatta unohtaneet vanhan puheenjohtajansa henkilön, teot ja monet opetukset. Voipio oli tärkeä ja merkittävä hahmo vapaa-ajattelijaliikkeessä 1956-1976. Hänen henkilönsä kelpaa esikuvaksi.

Luettelo 1. Väinö Voipio ja sisaruksensa

Elli (16.9.1873 Viipuri-23.12.1955)
 Arno (19.4.1875 Viipuri-6.5.1881 Viipuri)
 Helmi (14.10.1876 Viipuri-22.2.1920)
 Toini (23.5.1878 Viipuri-22.4.1937 Riihimäki), filosofian kandidaatti, rehtori, kansanedustaja 1.6.1909-28.2.1910 (Suomalainen puolue)
 Lauri (9.12.1879 Viipuri-28.6.1927), lakimies
 Onni (14.7.1881 Savitaipale-23.10.1937), lakimies
 Aino (4.4.1883 Viipuri-10.3.1975)
 Väinö Taneli (11.12.1884 Viipuri-9.4.1976 Helsinki), lakimies, kirjailija
 Viljo (3.2.1887 Viipuri-16.2.1925), lakitieteen tohtori
 Ilmo Daniel (13.2.1889-25.12.1968 Taipalsaari), agronomi, tilanomistaja, kaupapuutarhuri
 Aarni (10.2.1891 Viipuri-30.1.1965), pappina Helsingin pohjoisessa suomalaisessa seurakunnassa 1919-1941, käytännöllisen teologian professori (Helsinki) 1935-1955, Suomen Pyhäkouluyhdistyksen kunniapuheenjohtaja
 Saimi (4.8.1892 Taipalsaari-16.9.1975)
 Toivo (4.4.1894 Viipuri-11.12.1970)
 Enni (24.6.1896 Taipalsaari-17.12.1980)
Yhteensä 14 sisarusta, 6 tyttöä ja 8 poikaa

Luettelo 2. Väinö Voipion kirjoitukset ja haastattelut Vapaa Ajattelijassa

1. Yhtiöitten kirkollismaksut, VAJ 1956:2, 22-23. (Kirjoitettu 19.1.1956.)
2. Vetäkäämme johtopäätökset!, VAJ 1956:11, 157-158.
3. Joulumme, VAJ 1956:12, 173-174.
4. Uskonrauha 1950 luvulla, VAJ 1957:2, 17-18.
5. Kirkollinen veropakko, VAJ 1957:4, 53-54.
6. Muudan puheenvuoro, VAJ 1958:1, 7-9.
7. Ajan merkkejä pappisrintamalla, VAJ 1958:4, 8-9.
8. Kansalainen vai alamainen?, VAJ 1958:11, 3-6.
9. Mitä on olla vapaa-ajattelija?, VAJ 1959:1, 2-4.
10. Näkemys kirjoituksessa Syntykö uusi ihminen?, VAJ 1959:2, 37-38.
11. Katkelma eräästä keskustelusta, VAJ 1959:3, 85-86. Nimimerkillä V-ö V-o.
12. Vapaa-ajattelu Suomessa, VAJ 1959:4, 118-121. Kirjoitus lainattu Nya Arguksen numerosta 16.4.1959.
13. Kirkko ja kansakoulu. Kappale huikeata sivistyshistoriaa, VAJ 1959:7, 191-198.
14. Se kuolinsanoma, VAJ 1959:8, 232-233.
15. Joulun kuusi, VAJ 1959:8, 234-235. Nimimerkillä Teodor Varjola.
16. Kirkko ja koulu Suomessa, VAJ 1960:2, 36-38.
17. Ruotsista kuuluu ..., VAJ 1960:2, 43-44. Nimimerkillä V-ö V-o. (Osa I.)
18. Pari sanaa kiitokseksi, VAJ 1960:2, 45. Nimimerkillä V-ö V-o.

19. Jatkuvaa vapaudenriistoa, VAJ 1960:3, 68-70.
20. Ruotsista kuuluu ..., VAJ 1960:3, 79-81. Nimimerkillä V-ö V-o. (Osa II.)
21. Mikä on uskontoa ja mikä ei, VAJ 1960:3, 92. – Lehtileike, Suomen Sosialidemokraatti 31.3.1960.
22. Taistelumme on kulttuuritaistelua, VAJ 1960:4, 104-110.
23. Ruotsista kuuluu ..., VAJ 1960:4, 117-119. Nimimerkillä V-ö V-o. (Osa III.)
24. Ruotsissa ei arkailla, VAJ 1960:7, 196-198. Nimimerkillä V-ö V-o.
25. Kun joulun on, VAJ 1960:8, 226-229.
26. Vuosi 1961 – vapaan ajattelun vuosi, VAJ 1961:1, 2-4.
27. Loistava teos, VAJ 1961:2, 43-44.
28. Tuulen tuomaa Ruotsista päin, VAJ 1961:2, 49-51. Nimimerkillä V-ö V-o.
29. Liittomme puheenjohtajan puhe Vaasassa 15. 7. 61 alku ja pääkohdat jatkosta, VAJ 1961:5, 135-138.
30. Oletteko antaneet luvan?, VAJ 1961:6, 162-163.
31. Joulumme, VAJ 1961:8, s. 226-227.
32. Hangen alla kevätvirrat. Puhe Turun Vapaa-ajattelijain yhdistyksen 25-v. juhlassa, VAJ 1961:8, 231-236.
33. Uutta Ruotsista, VAJ 1962:1, 17, 20. Nimimerkillä V-ö V-o.
34. Marssissa virhe?, VAJ 1962:2, 36-38.
35. L. Onervan täyttäessä 80 vuotta, VAJ 1962:3, 68-69.
36. Suuri ajattelija ja taistelija Bertrand Russel 90 vuotias, VAJ 1962:4, 100-104.
37. Hyökkäysvalmistelua, VAJ 1962:6, 162-165.
38. Eikö politiikkaa?, VAJ 1962:7, 194-196.
39. Joulun juhlista jaloin, VAJ 1962:8, 226-226.
40. Joulun Suomessa v. 1999, VAJ 1962:8, 231-235. Nimimerkillä V. T. Varjola.
41. Rauhantekijöitä?, VAJ 1963:1, 3-5.
42. Ruotsin vapaa-ajattelijain pyrkimyksiä, VAJ 1963:1, 12-13. Nimimerkillä V-ö V-o.
43. Välikohtaus Jerusalemissa, VAJ 1963:1, 19-21. Nimimerkillä V. T. Varjola.
44. Vakaumuksesta, VAJ 1963:2, 37-40.
45. Valta ja valta, VAJ 1963:3, 69-73.
46. Ihmisen ja ihmisten puolesta, VAJ 1963: 4, 107-115.
47. Kirkkoparaati, VAJ 1963:5, 144-146. Nimimerkillä V. T. Varjola.
48. Martti Lutherin kuolinpesän selvittelyä, VAJ 1963:6, 170-175. Nimimerkillä V. T. Varjola.
49. Mitä on olla vapaa-ajattelijana, VAJ 1963:7, 200-203.
50. Juututaanko paikoilleen?, VAJ 1963:7, 212-214.
51. Kirkko tavoittelee työmiesten sieluja, VAJ 1964:3, 56-57. Nimimerkillä V. T. V.
52. Jalo Vainaja, VAJ 1965:5, 101-102.
53. Suuri uutinen, VAJ 1965:8, 173-174.
54. Gallup-saalista, VAJ 1966:3, 58-59.
55. Kirjelappu Pekka Lounelalle, VAJ 1968:4, 95. (Saksittua palstalla; kirjoitus Ylioppilaslehdessä 3.5.1968.)
56. In memoriam, VAJ 1969:1, 21. (Ilmo Voipion kuoleman johdosta.)
57. Pikku poimintoja kristinopin kaidan tien varrelta, VAJ 1970: 4, 93.
58. Rippikouluvillityksestä, VAJ 1971:6, 138. Nimimerkillä V T V
59. Attentaatti, VAJ 1974:3, 64-65.
60. Ankara haastattelu. Kyselijänä Timo Vasama, vastaajana Väinö Voipio, VAJ 1975:1, 16-20.
61. Kuninkaallista teatteria kirkossa, VAJ 1975:3, 61-62. (Saksittua palstalla; kirjoitus Demarissa 19.3.1975.)
62. Ei veljet, ei!, VAJ 1975:5, 111.
63. Ihmisen ja ihmisten puolesta, VAJ 1975: 7, 149-151.
64. Ikuisten totuuksien historiikka, VAJ 1975: 8, 173-176.
65. Liiton kunniapuheenjohtaja Väinö Voipion haastattelu yleisradiossa 13.10. –75, VAJ 1975: 8, 176-181.
(Haastattelijana Kaija Tanskanen.)
66. Pari oikaisua, VAJ 1976:1, 9.
67. Valistuneille kansalaisille, VAJ 1976:1, 24.

Yhteensä 67 kirjoitusta ja haastattelua.

Taneli Pio (hyvin todennäköisesti Väinö Voipion nimimerkki)

1. Syttynyt on sota julma, VAJ 1961:2, 36-38.
  2. Haluatteko kuulla, mitä nyt ..., VAJ 1961:3, 68-70.
  3. Joko kuulitte, että ..., VAJ 1961:3, 70-71. (Nimimerkki puuttuu, mutta lienee saman.)
  4. Entä mitä sanotte tästä?, VAJ 1961:3, 71.
- Yhteensä 4 kirjoitusta.*

Luettelo 3. Väinö Voipion puhe- ja esitelmätilaisuuksia

(1956)

Kemi, Kemin yhdistyksen juhla 10.5.1956 (Toivo Åkerman Kemin yhdistyksen historiikka (jälkimmäinen osa) - VAJ 1962:8, 251). Varhaisin havainto Voipion toiminnasta VAL:ssa.

(1958)

Lappeenranta 22.9.1958, Lappeenrannan yhdistyksen kokous työväentalon ravintolan kerhohuoneessa.

Keskustelu liiton lähitavoitteista. – VAJ 1958:10,18.

Helsinki 28.9.1958, Helsingin Vapaa-ajattelijain juhla kokous, läsnä n. 150 henkeä. Voipio piti laajan puheen.

Turku 3.10.1958, Turun yliopiston suuri voimistelusalii. Järjestäjä Turun yhdistys ja Turun Sosialistinen ylioppilasyhdistys. Voipio luennoi aiheesta Valtio, kirkko ja vapaa kansalainen. Läsnä n. 70-80 henkeä, enimmäkseen ylioppilaita. – VAJ 1958:10, 19.

Helsinki 30.10.1958, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun juhlasali. Järjestäjät Yhteiskunnallisen Korkeakoulun Sosialistikerho, aihe Valtio, kirkko ja vapaa kansalainen. Keskustelutilaisuus, jossa Voipio oli yhtenä alustajana. – VAJ 1958:11, 14-15.

Pori 1.11.1958, Porin Siviilirekisteriyhdistyksen järjestämä esitelmätilaisuus Työväentalon suuressa salissa. Voipion aihe oli Maksako meillä vapaa kansalainen pakkoveroa. – VAJ 1958:11, 15-16. Vähäinen kuulijakunta.

Rauma 2.11.1958, Rauman yhdistyksen kokous ja puhe tilaisuus Valtakadun Suojan huoneistossa. Voipion laaja esitelmä Ihmisen vapaus kirkon ja uskonnon edessä. Verraten runsaasti osanottajia.

(1959)

Kouvola 22.3.1959. Järjestäjä Kuusankosken Vapaa-ajattelijat.

Lappeenranta 23.3.1959, aihe Kristinopin maailmankaikkeuskatsomukset. Järjestäjä Lappeenrannan Vapaa-ajattelijat.

Imatra 24.3.1959, aihe käsitteli kirkon valtaa ja vero-oikeutta. Järjestäjänä Imatran yhdistys.

Kuopio 30.3.1959, kaupungintalon juhlasali, aihe Maailmankaikkeustapahtuma kristinopin mukaan. N. 200 kuulijaa. Järjestäjä Kuopion ja lähiympäristön vapaa-ajattelijain yhdistys.

Oulu, Oulun työväenopisto, sama aihe kuin Imatralla. (J. I. = Jalo Immonen Valistustoimintaa. – VAJ 1959:4, 130-131.)

Kotka, juhlaesitelmä 27.9.1959, aihe kristinopin ja moraalin jännitysvälit.

Kuusankoski, Työväenopisto, 2.10.1959, aihe yleisen moraalin ja n.k. uskonnollisen moraalin yhtymä- ja eriämiskohdat.

Lappeenranta, 4.10.1959, aihe kansalaisvapaus ja kirkko.

Imatra, 5.10.1959, Vuoksenlaakson yhdistyksen kokous, samat aiheet kuin muuallakin.

Lahti, lokakuu 1959, Lahden Vapaa-ajattelijain kokous.

Oulu, 9.11.1959, Työväenopisto, aihe kristinuskon maailmankaikkeuskatsomus.

Oulu, 10.11.1959, Oulun Vapaa-ajattelijainyhdistyksen kokous.

Kajaani, 10.11.1959, paikallisen yhdistyksen perustaminen, läsnä n. 30 henkeä, aihe suurten uskontokuntien leviämisperusteet.

Hyvinkää 15.11.1959, Järjestöalo, aiheena kirkon opilliset kysymykset. – Liiton työkentältä. – VAJ 1959:8, 264-267.

(1961)

Turku, Turun Vapaa-ajattelijain 25-vuotisjuhlat, Turun VPK:n talon juhlasali 19.11.1961, juhlapuhe Hangen alla kevätvirratt, läsnä n. 350 henkeä. – VAJ 1961:8, 228.

Helsinki, Helsingin Vapaa-ajattelijain 25-vuotisjuhlat, Koiton juhlasali 10.12.1961, juhlapuhe. – VAJ 1962:1,10.

(1962)

Porin siviilirekisteriyhdistyksen 25-vuotisjuhlat, Työväentalon yläsali 14.10.1962, juhlaesitelmä. – VAJ 1962:6, 176.

(1969)

Keväällä 1969 Voipio oli käynyt Pakanakillan kerhossa kertomassa kristinuskon historiasta (VAJ 1969:4, 95).

VAL:n, ”Humanistiyhdistyksen” ja Pakanakillan sunnuntaina 12.10.1969 Vanhalla ylioppilastalolla järjestämä keskustelutilaisuus aiheena valtion ja kirkon ero. Läsnä n. 100 henkeä. Puheenjohtajana toimi Pakanakillan puheenjohtaja Raimo Toivonen. Väinö Voipion puheen luki Juha Virkkunen (VAJ 1969:7, 152). Raimo Toivonen itse kertoo, että tilaisuuden järjesti Pakanakilta yksin ja läsnä oli vain n. 15 henkeä.

Voipion mukaan kirkon tulisi olla ”olemuksensa mukaisesti” ”vain uskovaisten seurakunta”. Tulevaisuudessa kirkolle jäävät vain uskontoiset tehtävät, yhteiskunnallisten tehtävien jäädessä pois. Oikeudenmukaisuus ei puhu sen puolesta, että kirkko saisi säilyttää omaisuutensa, vaan olisi pantava toimeen reduktio kuten Kustaa Vaasa teki. Kirkolla ei saa olla verotusoikeutta, vaan sen tulee maksaa veroa omaisuudestaan valtiolle ja kunnille. Kirkon yhteiskunnallisten tehtävien hoito siirtyy valtion ja kuntien huoleksi.

(1971)

Keskustelutilaisuudet Tampereella ja Porissa 21.-22.9.1971 aiheesta Rippikouluvillitys (VAJ 1971:6, 138).

Samasta aiheesta oli määrä keskustella myöhemmin syksyllä mm. Turussa, Kotkassa ja Helsingissä.

(1973)

Ajattelun vapaudesta. Puhe Turun Vapaa-ajattelijain yhdistyksen 25-vuotisjuhlassa. – Loimu 1973:2, 6-9.

Luettelo 4. Muita Väinö Voipioon liittyviä kirjoituksia

1. Koskenniemi, V. A. Kirja-arvostelu teoksesta Yli lain ja kaikkien tuomioiden. – Valvoja 1948, s. 134-135.
2. Rasku, Hilikka Ihminen vai kaitselemus? – VAJ 1959:1, 24-25. (Kirja-arvostelu.)
3. Kajava, Kalevi Totuudesta ja ihmisyyssaatteesta. – VAJ 1961:6, 187-188; leike Helsingin Sanomista 25.9.1961. (Kirja-arvostelu.)
1. Hiitonen, Ensio Jumalan pilkkaako vai totuuden kunnioitusta? – VAJ 1961:7, 222-223; leike Suomen Sosialidemokratista 12.10.1961. (Kirja-arvostelu.)
2. S. K. Vapaa-ajattelijan ”Jumalan puolustus”. – Hämeen Yhteistyö 21.1.1962, myös VAJ 1962:2, 59. Kirja-arvostelu.
3. Koskenniemi, V. A. Kirja-arvostelu teoksesta Jumalan puolustus. – Valvoja 1962, s. 57-58.
4. Väinö Voipio 80 v. – VAJ 1964:7, 167.
5. Länsiluoto, Väinö Ongelma ratkesi vihdoinkin: Björn Sund astuu pimennosta päivänvaloon. – Suomen Kuvalehti 1965:9, 20-21, 34 (27.2.1965). – Jutussa Antti Taskisen iso valokuva Voipiosta.
6. Koponen, Paul J. Pieni kirja – Suuri anti. – VAJ 1967:2-3, 49-50. (Kirja-arvostelu.)
7. Väinö Voipio. – VAJ 1969:6, 124.
8. Hartikainen, Erkki Pelotuksen uskonto. – VAJ 1969:6, 128-129. (Kirja-arvostelu.)
9. Väinö Voipio 85 vuotta. – VAJ 1969:8, 191. (Myös valokuva.)
10. Kunniapuheenjohtaja liitolle!. – VAJ 1971:3, 71.
11. Väinö Voipio iskee jälleen! – VAJ 1973:7, 147-148.
12. Vihreä Katkismus on tulossa. – VAJ 1973:7, 162.
13. Vihreä katkismus ilmestynyt. – VAJ 1973:8, 148.
14. Väinö Taneli Voipio 90 vuotta. – VAJ 1974:7-8, 153. (Myös valokuva.)
15. Linnus, Olavi Väinö Voipion Vihreä katkismus. Radioesitelmä 8.8. –74. – VAJ 1975.2, 34-35.
16. Väinö Taneli Voipio In memoriam. – VAJ 1976:3, 51.
17. Hartikainen, Erkki Väinö Voipio Ajattelijana. Lyhennelmä pääsihteeri Erkki Hartikaisen puheesta Väinö Voipion muistotilaisuudessa Turussa 1976-05-15. – VAJ 1976:6, 125-128.
18. Tanskanen, Kaija 11.12.1984 Väinö Voipion syntymästä 100 vuotta. – VAJ 1984:6, 129-132. (Valokuvat Väinö Voipiosta, hänen vanhemmistaan ja sisaruksistaan (1898) ja kesäpaikasta, Nikin tilasta, Taipalsaarella. Artikkelissa on 30 kohdan luettelo Voipion julkaisuista. Lehden numeron 1984:6 etusisäkannessa on sama kuva Voipiosta kuin itse artikkelissa. Sen kuvatekstin mukaan Väinö Voipio on kuvassa 60-vuotias. Hän vaikuttaa nuorekkaalta. – Perhekuva on tosiasiaa otettu Woldemar ja Emma Åkermanin hopeahääpäivää 19.12.1897 seuraavana päivänä 20.12.1897 valokuvaajan luona Viipurissa (Åkerman 1993, s. 175).

Luettelo 5. Väinö Voipion teoksia ja muita kirjoituksia

- Voipio, Väinö (syksyllä 1916 tai 1917) Kotona käymässä. Syystunnelmia, käsikirjoitus, 3 s., Coll. 266.36, HYK.
- Varjola, Teodor (1919) Eri leireistä. Kertomus sortovuosilta. WSOY, Porvoo, 226 s. - Näytelmän luontoinen romaani, jossa puolustetaan Suomalaisen puolueen ohjelmaa.
- Voipio, Väinö (1923) Lönnrot on tulossa. 3-näytöksinen huvinäytelmä. Werner Söderström Osakeyhtiön näytelmäsarja 75. Viipurin näyttämön näytelmäkilpailussa palkittu teos. WSOY, Porvoo, 143 s. - Esitettiin Suomen Kansallisteatterissa, Helsingissä. Maininta ensi-illasta perjantaina 10.2.1922, mutta paikkakuntaa ei mainita (Viipuri?). – Väinö Voipion kirje veljelleen Aarni Voipiolle, Viipuri 8.3.1922, Coll. 266.10. Suomen Kansallisteatterissa palvelijan roolin näytteli Tyne Junto, pastorin roolin Eero Kilpi ja Lönnrotin osan Korhonen. Voipio kutsuttiin esiin, mutta hän ei ollut saapuvilla näytöksessä. Teatteriarvion kirjoitti B. P-la.
- (1924) Pariisiin. Näytelmä ilman miestä. 1-näytöksinen huvinäytelmä. Kirja, Helsinki, 43 s. – Esitettiin Viipurin Näyttämöllä. Siinä on ”oikeata vauhtia, siinä onnellisesti solmittuja kohtauksia ja tilanteita, jotka huokuvat aitoa koomillisuutta.” ... ”onnistunut ilveily”. Kauppaneuvoksen osan esitti herra Osa, Irjan roolin neiti Suonio, herra Bergström oli tohtori Saarto ja Edlan osan esitti neiti Sälehovi. Rakastajan roolin esitti herra Rinne ja rouva Pihlaja oli ranskatar sekä herra Sorsakoski tulkki ja herrat Idefelt ja Pihlaja lähetystön virkamiehiä. Katsomo oli täysi. Tekijä huudettiin esiin ja hän sai kukkavihkon Näyttämön johtokunnalta sekä kukkia yleisöltä ja joutui ”yleisön innokkaiden suosionsoitusten esineeksi”. – Teatteriarvion kirjoittaja K. R., ja se julkaistiin Karjalassa arviolta maaliskuuhuhtikuun vaihteessa 1924, Coll 266.36, HYK. Näytelmä esitettiin myös Suomen Kansallisteatterissa, Helsingissä. Näytelmä puuttuu kansalliskokoelmasta.
- Voipio, Väinö (1925?) Olympialaisiin. (Käsikirjoituksessa: PARIISIIN) 4 näytöksinen urheilu-hupailu, 125 s. - Kirjoituskoneella kirjoitettu käsikirjoitus.
- Voipio, Väinö (1926) Elämä elämästä. Yksinäytöksinen näytelmä. (Palkittu vuoden 1925 seuranäytelmäkilpailussa.) Seuranäytelmiä 251. Arvi A. Karisto Oy, Hämeenlinna, 59 s.
- (1927) Naurun voimalla. Käsikirjoitus. 3-näytöksinen laulunäytelmä. Sävellykset Emil Kauppi. - Ei ole HYK:ssä.
- Voipio, Väinö (1929) Aateloitu. Yksinäytöksinen kohtaus isänmaan historiasta. Werner Söderström Osakeyhtiön näytelmäsarja 114. WSOY, Porvoo, 53 s.

- Voipio, Väinö (1930) Salakirjoitus. Yksinäytöksinen huvinäytelmä. (Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton näytelmäsarja II.) Hyvinkää, 39 s.
- Sund, Björn (1930) Den bildade finlandsvensken och Finland, Helsingfors, 44 s.
- Sund, Björn (1933) Det förlorade fosterlandet som bör och kan återvinnas, Helsingfors, 60 s. – Esipuhe päivätty 1.2.1933.
- Sund, Björn (1934) Det återvunna fosterlandet: ett vår föredrag, Helsingfors, 37 s.
- Voipio, Väinö (1934) Puolitie. Yhteiskunnallinen romaani. Otava, Helsinki, 250 s. – Aiheena on sivistyneistön saaminen mukaan talouspulaa lievittämään.
- Sund, Björn (1936) En osynlig kommitté för lösande av universitetets språkfråga. Något om frågans bakgrund, Helsingfors, 67 s.
- Sund, Björn (1936) Näkymätön komitea yliopiston kielikysymyksen ratkaisemiseksi. Kysymyksen syvää taustaa, Helsinki, 65 s.
- Sund, Björn (1936) P.E. Svinhufvud svensk eller finne?: reflexioner med anledning av 75-årsdagen 15.XII.1936, Helsingfors, 22 s.
- Sund, Björn (1937) Miten saisimme Kalevalan lähemmäksi koko kansaa? – Teoksessa Kalevala Suomen kansan omaisuudeksi. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan v. 1935 järjestämän kirjoituskilpailun parhaat tulokset, s. 37-70. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 204, Tampere.
- Sund, Björn (1937) Isänmaan eheys. Otava, Helsinki, 109 s. – Esisana päivätty syyskuulla 1937. - Sisältää ruotsinkielisten lentokirjasten pääasiallisimman sisällön suomeksi.
- Voipio, Väinö (1938) Kannattamaton yritys. Kaksinäytöksinen hupailu. Kariston seuranäytelmiä 436. Arvi A. Karisto Oy, Hämeenlinna, 94 s.
- Voipio, Väinö Forum occasionis. Eräs forum-ehdotus. – Lakimies 1944: 508-516. Myös mf B 35506, 1/1, HYK. – Oikeustiedettä.
- (1944) Kalliita jyvää. 2-näytöksinen historiallinen näytelmä alkutapahtumineen. Moniste, 55 s. Toisten tietojen mukaan 3-näytöksinen. - Puuttuu kansalliskokoelmasta.
- Voipio, Väinö (1945) Ritarijuhla. Kolminäytöksinen näytelmä. Tammen näytelmiä 36. Tammi, Helsinki, 187 s.
- Voipio, Väinö (1946) Statsrådets beslut rörande reglementering av penningförhållandena. Finlands industriförbund, Helsingfors, 20 s. (Finland industriförbunds publikationer 2.)
- Voipio, Väinö (1946) Valtioneuvoston päätös rahaolojen säännöstelemisestä. Suomen teollisuusliitto, Helsinki, 20 s. (Suomen teollisuusliiton julkaisuja 2.)
- Voipio, Väinö Lainkäyttö ja paperinpalvonta. – Lakimies 1947, 634-640.
- Voipio, Väinö Vanhentunut ja epätarkoituksenmukainen veronkanto. – Lakimies 1947, s. 71-79.
- Voipio, Väinö (1947) Yli lain ja kakkien tuomioiden. Romaani. Toinen painos. (I palkinto K. J. Gummerus Osakeyhtiön juhluvuoden romaanikilpailussa, johon otti osaa kaikkiaan 102 käsikirjoitusta.) K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 472 s. – Neljäs painos 1948. Viides painos ilmestyi 1958 tekijän uudistamana ja lyhentämänä, 384 s. - Tällä romaanilla Voipio tuli kuuluisaksi yhdellä iskulla.
- Voipio, Väinö [1948] [Puhe Helsingin kulttuurijuhlissa.] – Teoksessa K. J. Gummerus Oy:n juhlamuisto: kustannusliikkeen 75-vuotisjuhlissa pidetyt puheet sekä juhlaruno. Gummerus, Jyväskylä, s. 34-43.
- Voipio, Väinö [1948] Aiheesta romaaniksi. Puhe Helsingin Messuhallin 14.11. 47 järjestetyssä ”Suuressa Kirjailijaillassa”. (Sama vähäisin muutoksin ja lisäyksiin esitetty myös Jyväskylän juhlamatineissa.) - Teoksessa K. J. Gummerus Oy:n juhlamuisto: kustannusliikkeen 75-vuotisjuhlissa pidetyt puheet sekä juhlaruno. Gummerus, Jyväskylä, s. 52-58.
- Voipio, Väinö Ajan ahdistus. – Valvoja 1949, s. 120-121.
- Voipio, Väinö Missä on se teologi? – Valvoja 1950, s. 127-132.
- Voipio, Väinö (1952) Kolmas Virtanen. I-näytöksinen näytelmä. (Palkittu Raittiuden Ystävien r.y. näytelmäkilpailussa 1952.) Kariston Seuranäytelmiä 560. Arvi A. Karisto Osakeyhtiö, Hämeenlinna, 44 s. (Takakannessa tekijäksi mainitaan Varjola.)
- Voipio, Väinö Vihan pyhitys. Eräs vanha, ajassa vaikuttava kulttuuriperintö. – Valvoja 1956, s. 65-80. – Mm. oppi Helvetistä.
- (1956?) Leijona valveutuu. Pienoisnäytelmä. – Ei ole HYK:ssä. Suomen Teatterikoulun oppilaat esittivät näytelmän Suomalaisuuden Liiton 50-vuotisjuhlissa, Vanhalla ylioppilastalolla, Helsingissä, toukokuussa 1956. Sen oli ohjannut näyttelijä Ossi Korhonen. Näytelmä kuvasi Snellmanin maanpakolaisuutta Ruotsissa ja sitä tapahtumaa, jolloin hänelle tarjottiin Lundin yliopiston professuuria. Hetken epäroityään Snellman hylkäsi tarjouksen päättävästi. Näytelmässä nähtiin Snellmanin, A. I. Arwidssonin, Fr. Cygnaeuksen, B. E. Malmströmin ja C. F. Dahlgrenin hahmot. - Suomalaisuuden Liiton 50-vuotispäivä oli samalla J. V. Snellmanin syntymän 150-vuotispäivä (Uusi Suomi nro 108/1956, sunnuntai 13.5.1956, mf 55011, HYK).
- Voipio, Väinö (1957) Pelastus. Yksinäytöksinen historiallinen näytelmä. Gummeruksen näytelmiä N:o 64. K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 48 s.
- Voipio, Väinö (1958) Ihmisen käskynhaltija. Romaani, Gummerus, Jyväskylä, 389 s. Vrt. Olaus Petrin tuomarirohjeiden mukaan tuomari on ”Jumalan käskynhaltija”. Romaani kertoo ne tapahtumat, jotka johtavat vanhan oikeusmurhan selvittämiseen ja saattavat tilille syylliset (teoksen kansipaperin takalieve). Nuori peloton tuomari Tauno Peltoila on romaanin päähenkilö. Pääasiana on oikeuden toteutuminen.

- Voipio, Väinö (1960) Aurinkohetki. Historiallinen pienoisnäytelmä. Gummeruksen näytelmiä 69. K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 46 s. – Käsittelee Minna Canthin, Arvid Järnefeltin ja Juhani Ahon tuttavuutta (Tanskanen, VAJ 1984:6, 130).
- Voipio, Väinö (1961) Jumalan puolustus. Usko – Ajatus – Runo, K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 221s. (1961) Lujat vihkisolmut. Käsikirjoitus. Approbatur. Huvinäytelmä. 1962. - Ei ole HYK:ssä.
- Voipio, Väinö (1961) Kylät keskelle kirkkoa. Erikoispainos Suomen Sosialidemokratista 24.4., 26.4., 30.4., 6.5. ja 7.5. 1961, 14 s., Helsinki.
- Voipio, Väinö (1963) Emakkosika eli Tapahtuipa pappilassa. Yksinäytöksinen hupailu. (III palkinto Kulttuuriryön Keskus r.y:n näytelmäkirjoituskilpailussa v. 1963.) Moniste 27.8.1979, 20 s.
- Voipio, Väinö (1963) Norjan puhuja – Suomen vaikenijat. Eripainos Suomen Sosialidemokratista 13. ja 15.11. –62, 10.1., 13.1., 15.1. ja 16.1. –63, 24 s., Helsinki. Norjan puhuja viittaa Norjan akatemian esimieheen, Arnulf Øverlandiin, joka uljaan rehellisesti puhui ateismista Upsalassa.
- Voipio, Väinö (1964) Poika ja isä. 1-näytöksinen näytelmä. Saanut II palkinnon Karjalan Aamun näytelmäkilpailussa 1963. Eripainos Karjalan Aamu n:o 1. 1964. Keski-Uusimaa, Kerava, 16 s.
- Voipio, Väinö (1964) Ulosmittaus. 1-näytöksinen näytelmä. Saanut III palkinnon Karjalan Aamun näytelmäkilpailussa 1963. Eripainos Karjalan Aamu n:o 3. 1964. Keski-Uusimaa Oy, Kerava, 16 s.
- Voipio, Väinö (1965) Avoin vastaus arkkipiispan haasteeseen. Eripainos Suomen Sosialidemokratista 9. ja 11.12. 64; 4. ja 8.2. 65., 16 s., Helsinki.
- Sä kasvoit neito kaunoinen (1965) 3-näytöksinen näytelmä. - Ei ole HYK:ssä.
- Voipio, Väinö (1967) Kahleissa vai vapaana. Hyvä – Paha – Synti, K. J. Gummerus, Jyväskylä, 154 s.
- Voipio, Väinö (1969) Pelotuksen uskonto. K. J. Gummerus, Jyväskylä, 157 s.
- Voipio, Väinö (1973) Vihreä katkismus. ”Ikuisten totuuksien” tarkastelua. II painos, Vapaa-ajattelijain liitto ry, Kirjapaino Sanan Tie, Tampere, 78 s.
- Voipio, Väinö Ukkotuomari muistelee. – Lakimies 1975: 685-695.
- Voipio, Väinö Pieniä muistelmia advokaatti-ajaltani 50 vuoden takaa. – Defensor Legis 1975: 35-45.
- Varjola, T. V. Rakas professori. Näytelmäkirjoitus nimimerkillä T. V. Varjola.
- Ulos runoilijat. Käsikirjoitus. 3-näytöksinen huvinäytelmä. – Ei ole HYK:ssä.
- Kuulokuva Minna Canthista, Yleisradio, sunnuntaina, maaliskuun alkupuolella 1944 (Coll. 266.10., HYK).
- Radiokuunnelmia (”viisi”, VAJ 1975:8, 177), lehtiartikkeleita, kirjoituksia antologioissa. Voipio sai itse nähdä vain kolmen näytelmänsä näytökset.

Kimmo Sundström

Lähteitä

Kirjallisuus

- Brotherus, Robert Intohimoinen luonnontutkija puolusti evoluutiota. – VAJ 2006:1, 27; http://www.vapaa-ajattelijat.fi/lehti/2006_01/va2006_01.pdf
- Forsström, Johanna (2007) Väinö Voipio (1884-1976), kihlakunnantuomari, kirjailija, Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja. – Suomen kansallisbibliografia 10, Trana-Österman, s. 659--660. SKS Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Hämeenlinna.
- Heporauta, Arne (1995) Åkerman-Voipio –suku 1829-1963, luettelo nro 483, HYK.
- Kautto, Timo (2007) Voipio, Onni (1881-1937), korkeimman oikeuden jäsen, Viipurin tuomiokunnan tuomari. – Suomen kansallisbibliografi 10, Trana-Österman, s. 658-659. SKS Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Hämeenlinna.
- Koskenniemi, V. A. Kirja-arvostelu teoksesta Yli lain ja kaikkien tuomioiden. – Valvoja 1948, s. 134-135.
- Koskenniemi, V. A. Kirja-arvostelu teoksesta Jumalan puolustus. – Valvoja 1962, s. 57-58.
- Länsiluoto, Väinö Ongelma ratkesi vihdoinkin: Björn Sund astuu pimennosta päivänvaloon. Suomen Kuvalehti 1965:9, 20-21, 34 (27.2.1965). – Jutussa Antti Taskisen iso valokuva Voipiosta.
- Pyysalo, Katri (1999) Kylä menneiden kesien symbolina - kesäasukas kohtaa paikallisyhteisön muistojen ja nykyisyyden kautta. Pro gradu –tutkielma Jyväskylän yliopiston etnologian laitoksessa. Kevät 1999, <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8075/1576.pdf?sequence=1>
- Tanskanen, Kaija Liiton kunniapuheenjohtajan Väinö Voipion haastattelu yleisradiossa 13.10. –75. – VAJ 1975:8, 176-181. - Äänite [Kirjoittava taistelija \(1974\)](#).
- Tanskanen, Kaija 11.12.1984 Väinö Voipion syntymästä 100 vuotta. – VAJ 1984:6, 129-132.
- Tikka, Marko – Arponen, Antti O. (1999) Koston kevät. Lappeenrannan teloitukset 1918. WSOY, Juva.
- Toivonen, Raimo (2000) Pappi kansalaissodassa. Omakustanne, Kerava.
- Uusi Suomi nro 108/1956, sunnuntai 13.5.1956, mf nro 55011 (US 21.4.1956-19.5.1956)
- VAJ = Vapaa Ajattelijat 1957-1963, 1965-1966, 1968-1970, 1974-1976
- Wiipuri 1913-1914, mikrofilmit 69937, 69938, 69940, HYK.
- Wiipurin puhelinluettelo (1924), Wiipuri.
- Voipio, Väinö Ajan ahdistus. – Valvoja 1949, s. 120-121.

Voipio, Väinö Vihan pyhitys. Eräs vanha, ajassa vaikuttava kulttuuriperintö. – Valvoja 1956, s. 65-80.
 Voipio, Väinö Ajattelun vapaudesta. Puhe Turun Vapaa-ajattelijain yhdistyksen 25-vuotisjuhlassa. – Loimu 1973:2, 6-9.
 Voipio, Väinö Ukkotuomari muistelee. – Lakimies 1975: 685-695.
 Åkerman, D. W. (1993) Muistelmia. D. W. Åkermanin sukutoimikunta, Helsinki.

Arkistot

Helsingin käräjäoikeuden arkisto

Helsingin yliopiston keskushallinnon arkisto (HYKA)

Ylioppilasmatrikkeli 1902-1907, 91:5 (s. 129, nro 902 on Väinö Daniel Voipio)

Lainopillisen tiedekunnan todistuskirja 1903-1910

Oikeustieteellisen tiedekunnan arkisto, matrikkeli 1902-

1910 Käsikirjoituskokoelma, HYK

Vapaa-ajattelijain liiton arkisto (ValA). Kirjoittaja perusti tämän arkiston ja järjesti vuosina 1982-1996 siitä n. 90 prosenttia. Arkisto sisältää jonkun verran Väinö Voipion jälkeenhäänneitä asiakirjoja kuten kirjeitä ja käsikirjoituksia. Arkistoa ei ole voitu käyttää, koska liitto on luovuttanut sitä mihinkään julkiseen arkistoon. Arkisto on varastoituna Vapaa-ajattelijain liiton kellarivarastoon osoitteessa Neljäs linja 1.

Sukuselvitys

Sukuselvitys 31.12.2008, Helsingin maistraatti.

Haastattelut

Erkki Hartikainen 4.1.2009.

Raimo Toivonen 3.1.2009 ja 6.2.2009.

Lyhenteitä

HYK	Helsingin yliopiston kirjasto
HYKA	Helsingin yliopiston keskushallinnon arkisto
SKB	Suomen kansallisbibliografia
VAJ	Vapaa Ajattelija -lehti
VAL	Vapaa-ajattelijain liitto ry
ValA	Vapaa-ajattelijain liiton Arkisto

Lue myös

[Armo Immanuel Vuotila – kemisti, kirjailija, ateisti \(9.4.2008\)](#)

[Alfred Bernhard Sarlin – agronomi, kirjailija, anarkisti \(26.9.2009\)](#)